

Anne Britt Djuve og Hanne Cecilie Kavli

Krafttak for norskopplæring – et første inntrykk

Rapportering fra kvalitative intervjuer ved skolene som deltar

Krafttak for norskopplæring – delrapport 2

Anne Britt Djuve og Hanne Cecilie Kavli

**Krafttak for norskopplæring
– et første inntrykk**

Rapportering fra kvalitative intervjuer ved skolene som deltar

Krafttak for norskopplæring – delrapport 2

© Fafo 2010
ISSN 0804-5135

Innhold

Om evalueringen av Krafttak for norskopplæring.....	4
Innledning.....	5
Mottagelsen og organiseringen av Krafttaket på skolene.....	5
Minoritetsrådgivere – tiltak 13	7
Minoritetsrådgiverens oppgaver	7
Kompetanse.....	8
Formidling av deltakere	8
Rolleavklaring og ansvarsforhold	9
Deltakerfaddere – tiltak 14	10
Skulleruds vurdering	10
Rosenhofs vurdering	11
Smedstuas vurdering	11
Deltakerfadder – liv laga?	11
Leksehjelp – tiltak 11	12
Avslutning	13

Om evalueringen av Krafttak for norskopplæring.

Norskopplæringen i Oslo har til enhver tid omtrent 5000 deltakere. Antallet som tar en norskprøve og består den, er langt lavere. Det treårige prosjektet «Krafttak for norskopplæring» skal rekruttere, motivere og styrke voksne innvandrere til å fullføre og bestå opplæringen. Byrådsavdelingen ga i januar 2008 Utdanningsetaten i oppdrag å lage en plan for økt aktivitet i norskopplæringen for voksne innvandrere. For 2007 og 2008 bevilget bystyret fem millioner kroner til et krafttak for norskopplæring. For å forsterke og videreføre disse tiltakene og sette i gang flere nye, har Byrådsavdelingen for kultur og utdanning (KOU) satt av inntil 81 millioner kroner av statens tilskudd til norskopplæring. Dette er midler som til nå ikke er blitt benyttet fordi statlig tilskudd gis uavhengig av innvandrernes uttak av norskopplæring. Til sammen gir dette en satsing på 86 millioner kroner innenfor en treårsperiode.

Målsettingene for satsingen er tredelt: 1. *Øke rekrutteringen* slik at alle grupper av innvandrere med rett til norskopplæring får opplæring, men også slik at det gis opplæring til gruppen uten slik rett. 2. *Bedre kvaliteten* i opplæringen slik at innvandrerne får et norsk-nivå som gjør dem i stand til å mestre arbeid og utdanning. 3. *Øke antallet innvandrere som fullfører og består* opplæringen fram til avsluttende norskprøver, og sørge for at de gjør dette så raskt og effektivt som mulig.

Fafo fikk sommeren 2009 i oppdrag å evaluere satsingen og blant annet belyse følgende spørsmål: Arbeides det effektivt mot delmålene for hvert tiltak og nås disse? Hvilke faktorer fremmer eller hemmer måloppnåelsen i prosjektet? Har tiltakene tilsiktet virkning i forhold til hovedmålene? Hvordan jobbes det i organisasjonen med at tiltakene skal bli en del av skolens drift og innhold? Det er også en viktig målsetting at funn og vurderinger fra evalueringen tilbakeføres til aktørene i og rundt skolene underveis.

Evalueringen vil i perioden 2009 til 2011 ta i bruk ulike datakilder. I tillegg til å bruke den omfattende dokumentasjonen som satsingen genererer i form av halvårsrapporter og egne evalueringer, vil Fafo samle inn nye data. SITS er brukt for å gjennomføre en kortfattet analyse av hva som kjennetegner deltakere som faller fra norskundervisning før fullgått løp¹. En webbasert spørreundersøkelse blant lærerne på Rosenhof, Smedstua og Skullerud er planlagt gjennomført våren 2010. Deltakernes opplevelser og erfaringer vil være i søkelyset i dypdykk i enkelte av tiltakene gjennom fokusgrupper/individuelle intervjuer. I tillegg vil sentrale aktører ved den enkelte skolen intervjues på flere tidspunkt i evalueringsperioden.

Hanne Cecilie Kavli
Prosjektleder
Oslo 11 januar 2010

---

¹ Djuve, Anne Britt og Marianne Dæhlen (2010): *Delrapport 1. Frafall fra norskopplæring i Oslo kommune. En analyse av SITS*. Fafo arbeidsnotat.

Innledning

Krafttak for norskopplæring er en omfattende satsing for å øke antallet som tar i bruk retten til gratis norskundervisning, og for å bidra til at flere deltakere fullfører undervisningen og består norsktester. Arbeidet som gjøres innenfor satsingen er svært omfattende og evalueringen vil dermed inneholde både ulike problemstillinger og, ikke minst, ulike datakilder. Notatet du nå leser inneholder ingen endelige konklusjoner, men er en foreløpig oppsummering på grunnlag av dokumentgjennomgang og samtaler med ansatte ved de tre største undervisningsstedene. Vi har snakket med skoleledelse, prosjektledere i krafttaket og ansatte i et utvalg av tiltakene. Det er viktig å presisere at det er sentrale aktører – ikke minst lærere og deltakere - vi foreløpig ikke har intervjuet. Bildet vi presenterer her vil derfor utfylles etter hvert som nye og viktige aktører får anledning til å bidra med sin versjon og sine inntrykk. Hensikten med dette notatet er først og fremst å melde inntrykkene tilbake til de som er involvert i satsingen, for slik å bidra til en videre diskusjon.

Det er gjennomført intervjuer i november/desember 2009 på Rosenhof, Skullerud og Smedstua. Følgende personer er foreløpig intervjuet. Tre rektorer, tre prosjektledere, fire minoritetsrådgivere og tre ansvarlige for deltakerfaddere. Forskerne tilbrakte en dag henholdsvis på Rosenhof og Smedstua og en halv dag på Skullerud. Hensikten med dette første besøket var ikke å gå dypt inn verken i satsingen samlet sett eller de enkelte tiltakene, men å få en første oversikt over hvordan Krafttaket er blitt mottatt på skolene, hvordan det er organisert og forankret, hvilke utfordringer noen av tiltakene har stått overfor og hvilke løsninger som har begynt å avtegne seg. Presentasjonen nedenfor gir noen første inntrykk og refleksjoner rundt enkelte av disse temaene. I tillegg til intervjuene, er også dokumentstudier, først og fremst halvårsrapportene fra den enkelte skole og det enkelte tiltak, en del av datagrunnlaget.

Mottagelsen og organiseringen av Krafttaket på skolene

Krafttaket for norskopplæring er en omfattende satsing og de fleste av våre informanter så langt påpeker at mange av tiltakene, om enn ikke alle, er fornuftige og i tråd med hvordan man allerede jobber, eller har ønsket å jobbe. Grunntonen i tilbakemeldingene er positiv. Innføringen av Krafttaket skjedde likevel raskt og det virker som skolene fikk lite rom til å påvirke hva som skulle skje og hvilke tiltak som skulle prioriteres. Dette har ledet til noen utfordringer rundt satsingens posisjon på skolene, noe de som er ansatt som medarbeidere i krafttaket merker eller har merket. Lokaliseringen, eller plasseringen, av de som er ansatt for å arbeide spesifikt med Krafttaket har også noen implikasjoner. Flere har valgt å samle de ansatte i Krafttaket på ett sted. En slik modell har både fordeler og ulemper. Det letter åpenbart koordineringen mellom de som arbeider innenfor satsingen, men det kan gjøre den jevne kontakten med skolens ordinære ansatte mindre effektiv.

Hva som skal måles, og på hvilken måte, har vært et tema i flere av intervjuene. Satsingen er lagt opp med relativt omfattende krav til rapportering, også innenfor det enkelte tiltak. I utgangspunktet er dette en modell som kan være fornuftig – testing av ulike arbeidsformer *bør* omfatte en god evaluering av resultater og nytte holdt opp mot de ressursene man har til rådighet. Samtidig virker dokumentasjonskravene en del av tiltakene møter lite rimelige gitt de rammene som finnes for å teste dem. Tiltak 13 - Minoritetsrådgiverne er et eksempel på det. Som vi kommer nærmere tilbake til senere, spenner minoritetsrådgivernes arbeidsoppgaver over et stort felt. Å redusere risikoen for frafall for en enkelt deltaker, kan handle om noe så enkelt som å bistå med å søke om barnehageplass. Men det kan også dreie seg om omfattende og langvarig kontakt med en rekke offentlige kontorer for deltakere som mister bolig, som har store helseplager, psykiske vansker og så videre. Arbeid for å ivareta disse deltakernes videre deltakelse i undervisningen lar seg ikke måle ved å telle antall konsultasjoner minoritetsrådgiveren gjennomfører i løpet av et halvt år – heller ikke ved å ramse opp antall offentlige og private instanser rådgiveren har vært i kontakt med, eller antall klassebesøk med informasjon om at ressursen finnes ved skolen. For å si noe mer entydig om hvorvidt rådgivning av denne typen bidrar til å redusere frafall eller ikke, og i tilfelle hvor effektivt tiltaket er og for hvilke grupper av deltakere det virker best, må det legges opp til testgrupper over tid og måle fravær og frafall i disse mer systematisk.

Innføringen av Krafttaket og utprøving av det som for lærerne vil være til dels nye arbeidsmetoder, kommer også i en kontekst der det er en relativt utbredt reformtrettethet i skolen. Norsk skole, også voksenopplæringen, har de siste tiårene vært gjennom flere store og mange små reformer som har hatt betydning for arbeidshverdagen til lærerne. Kravene til rapportering og dokumentasjon er økende. Innenfor voksenopplæringen er gjennomsnittsalderen blant lærerne høy. Blant lærere med lang fartstid i norsk skole vil økende krav til rapportering, mellom annet i form av elektroniske skjemaer, kunne virke lite motiverende. Dette betyr ikke at mer systematiske registreringsrutiner ikke er positivt, men det er rimelig å anta at rapporteringskravene møter en viss skepsis. Nye arbeidsmetoder og andre krav til type undervisning møter de samme utfordringene, noe som kommer tydelig fram under intervjuer av ulike aktører innenfor Krafttaket. Dette betyr selvsagt ikke at alle lærere er skeptiske til økt registrering og nye arbeidsmetoder, men mange nok til at det oppleves som en utfordring. Spørreundersøkelsen som skal gjennomføres blant lærerne våren 2010 vil gi viktig perspektiv til denne debatten, ved at også lærernes opplevelser og oppfatninger hentes inn.

Vi har også lyst til å kommentere ansettelsesforholdene til en del av de som er involvert i Krafttaket. Da vi gjennomførte våre intervjuer var det flere som hadde en svært uavklart situasjon og ikke visste om de ville ha jobb videre. I en prosjektorganisasjon er en viss uforutsigbarhet vanskelig å unngå. Kombinasjonen av uklare arbeidsoppgaver og uavklart videre ansettelse selv på kort sikt, er likevel ikke noe godt utgangspunkt for å utvikle og prøve ut nye arbeidsmetoder.

Minoritetsrådgivere – tiltak 13

Minoritetsrådgiverne er ment å bidra med individuell rådgivning til enkeltdeltakere, spesielt med tanke på å redusere frafall fra undervisningen. Tiltaket er plassert under delmål 3, fullføring. Fafo skal studere tiltaket spesielt og vil bruke mer tid på det, men vi har allerede nå gjort oss noen tanker. Vi har snakket med minoritetsrådgivere, ikke deltakere som har benyttet seg av dem. Dette legger begrensninger for hva vi kan si noe om. Erfaringene så langt, slik de formidles fra våre informanter, er relativt entydige på at tiltaket bør gå over i ordinær drift. Informantene har et klart inntrykk av at rådgivertjenesten har en viktig funksjon ved å legge til rette for deltakelse og forebygge frafall, ofte gjennom å sørge for at praktiske hinder for deltakelse ryddes av veien. Konklusjonen de fleste trekker, er at skolene har behov for større rådgiverressurser. Vi har foreløpig ikke snakket med lærere, men det er interessant å høre også hvordan de vurderer minoritetsrådgiverens innsats og behovet for en slik ressurs. Et generelt inntrykk fra de vi har intervjuet så langt, er imidlertid at minoritetsrådgiverne gjør en viktig jobb gjennom å legge til rette for at flere elver blir i stand til å fullføre skolegangen.

Minoritetsrådgiverens oppgaver

Minoritetsrådgiverens egne oversikter over hvilke behov deltakerne har, drar opp et bredt lerret av utfordringer. Det handler om somatiske og psykiske lidelser som påvirker muligheten for å delta i undervisningen og for å lære, og praktiske problemer knyttet til oppholdstillatelse, boligsituasjon, trusler om vold, søknader om familiegjennomføring, kontakt med fastlege og annet helsepersonell, manglende underhold og behov for barnetilsyn – for å nevne noe. Minoritetsrådgiver Kari Svisdahl konkluderer med at *“Hvis det norske samfunnet og utdanningsetaten mener det er viktig at deltakerne på norskopplæringen gjennomfører etter egen IP, så kreves det omfattende veiledning, rådgivning og personlig praktisk hjelp til mange av deltakerne”*². For minoritetsrådgiverne betyr det brede spekteret av utfordringer deltakerne møter, en tilsvarende bredde i hvilke etater, instanser, regler og systemer de må være orientert om og fortrinnsvis etablere kontakt med. Systemet er åpenbart en utfordring for deltakerne å orientere seg i, men kan også representere en utfordring for rådgiverne, nettopp fordi bredden i oppgaver er så stor.

Minoritetsrådgiverne løfter selv fram flere forhold de mener er viktige for at de skal kunne gjøre en god jobb. For det første et egnet kontor å gjennomføre samtaler i. Kontoret bør være lett tilgjengelig og synlig for deltakerne, men samtidig også gi mulighet for private og uforstyrrede samtaler. Dette er ikke oppfylt alle steder, noe som gjør jobben vanskeligere å utføre på en god måte. Tilgjengelighet ligger som en viktig forutsetning i beskrivelsen av minoritetsrådgiverens rolle. I halvårsrapportene skal det meldes inn både avtalte samtaler og antall “drop-in” samtaler som en del av dokumentasjonene på minoritetsrådgiverens innsats. Tilgjengelighet til enhver tid kan likevel være belastende for den enkelte rådgiver. Det er viktig at minoritetsrådgiverne er lette å komme i kontakt med for deltakerne, men også et poeng at rådgiverne har tid og rom til å følge opp

---

² Notat av Kari Svisdahl, Oslo 15.11.2009

behovene til de deltakerne som trenger bistand. For deltakere som har behov for en privat samtale kan også plutselige avbrudd oppleves som vanskelig.

Minoritetsrådgiverne har bred, men ulik erfaring. En viktig nøkkel til gode resultater er å trekke på den enkeltes styrker og kompetanse. Det er lettere i noe større kollegier enn når rådgiverne skal fylle rollen mer eller mindre alene. Det er foreløpig et åpent spørsmål i hvilken grad skolen evner å ivareta og bruke den kompetansen som rådgiverne sitter med også ut over det rent rådgivningsfaglige. Gjennom samtalene med deltakere får minoritetsrådgiverne også tilbakemeldinger om selve undervisningen. Det kan være fornuftig å tilbakeføre en del av dette til lærerne.

Kompetanse

Jobben som minoritetsrådgiver – slik den per i dag er utformet – krever svært kvalifiserte og erfarne personer. For det første møter rådgiverne regelmessig deltakere i svært alvorlige og i noen sammenhenger truende livssituasjoner. Sosialfaglig utdanning er både viktig og nyttig for å håndtere den type utfordringer, men stillingen krever også en betydelig livserfaring. Slik erfaring er viktig for at rådgiveren kan bistå deltakere i til dels alvorlige livskriser, men også for at han eller hun selv skal greie å stå i jobben over tid. For det andre krever oppgavene som ligger i stillingen en svært bred oversikt over det offentlige og private hjelpeapparatet som kan og bør involveres i ulike situasjoner. Det å selv ha erfaring fra en eller flere av de mest sentrale samarbeidspartnerne letter arbeidet med å manøvrere i til dels ulendt terreng.

Formidling av deltakere

For at minoritetsrådgiverne skal få gjort jobben, er det vesentlig at de kommer i kontakt med deltakere som har behov for bistand. Kontakten med lærerne er viktig for å identifisere utsatte deltakere, i tillegg til å informere deltakerne mer direkte om hva rådgiverne kan bistå med. Det er gjennomført en rekke ulike tiltak på alle skolene for å oppnå dette – fra stands på steder deltakerne frekventerer til informasjonstiltak i klassene. Det ser likevel ut til at bekymringsmeldinger fra (noen av) lærerne er en av de viktigste kanalene. Et slikt system fungerer godt der lærerne har tid og motivasjon til oppgaven. Dersom dette ikke følges opp fra lærernes side bør det finnes en tilleggskanal ut over det at deltakerne på eget initiativ eller etter råd fra andre som har fått hjelp selv oppsøker rådgivertjenesten. SITS skal, dersom det oppdateres regelmessig, gi en relativt god og løpende oversikt over hvilke deltakere som har høyt fravær. Ved å bruke dette systemet kan i teorien rådgiverne få oversikt over hvilke deltakere som har hatt høyt fravær for eksempel den siste måneden. Dette forutsetter at minoritetsrådgiverne gis nødvendig opplæring i SITS. Årsaken til fravær er som vi allerede har vært inne på svært sammensatte og det er ikke alle typer fravær som tilsier at det er behov for videre oppfølging. Det vil derfor være rimelig om rådgiveren kontakter deltakerens lærer for å skaffe seg relevant tilleggsinformasjon.

Rolleavklaring og ansvarsforhold

Minoritetsrådgivere var ansatt ved alle tre skoler ved utgangen av 2008, men intervjuene tyder på at det har vært uklart hvilken rolle de skal ha sammenliknet med de ordinære rådgiverne ved skolen. I etterpåklokskapens lys er det lett å konkludere med at de nye rådgivernes arbeidsoppgaver burde ha vært tydeligere allerede fra start. Nå er oppgavene for de fleste klarere definert. I praksis gjennomfører flere av minoritetsrådgiverne oppgaver innenfor ordinær skoledrift, som for eksempel eksamensavvikling og innkalling av vikarer. Dette virker lite motiverende for dem det gjelder, spesielt dersom oppgavene ikke er en konsekvens av uforutsette situasjoner som har oppstått, men snarere bærer preg av å være en varig tilpasning. Å rekruttere og beholde personer med den kompetansen som er nødvendig for å fylle rollen som rådgiver, vil være vanskelig innenfor slike rammer.

Et annet spørsmål er hva slags rådgivning som skal være voksenopplæringens ansvar og hva som hører hjemme i andre deler av det offentlige apparatet. Rådgiverne ved skolene jobber primært med veiledning knyttet til skole og utdanning. Her er grenseoppgangen til rådgivning i andre sektorer dermed tydelig. Minoritetsrådgiverne skulle fylle andre roller og drive med andre typer rådgivning enn det ordinære rådgiverapparatet ved skolene. Rådgivning og bistand knyttet til andre behov enn de rent utdanningsfaglige hører i henhold til sektoransvarsprinsippet hjemme i den etaten som har det overordnede ansvaret – om det nå handler om inntektssikring, arbeidsmarkedstiltak, bolig, barnehageplass, helse eller annet. På den andre siden er skolen, lærerne og rådgiverne ved skolen de mest regelmessige kontaktpunkt inn i det offentlige apparatet for mange deltakere, og dermed det stedet det er mest naturlig å søke hjelp med både praktiske, økonomiske, familiemessige og helsemessige problemer. I mange tilfeller kan bistand til å løse slike problemer ha avgjørende betydning for skolesituasjonen. Når bistanden fra de respektive fagsektorene lar vente på seg kan det selvsagt ha stor betydning hva slags innsats skolen selv er i stand til å sette inn. Fra andre kvalifiseringsprogram for flyktninger og innvandrere har det vist seg at tett oppfølging er et viktig virkemiddel både for fullføring og gode resultater. Det er viktig at en person eller en etat har oversikt over de sidene ved livssituasjonen til den enkelte deltaker som påvirker muligheten til å delta i opplæring. Dersom en deltaker ikke møter til undervisning, handler det om sykdom, mangel på barnetilsyn, bostedsløshet, økonomi? Og kunne noen av disse barrierene vært ryddet av veien dersom en rådgiver hadde kommet tidligere på banen?

Hvem som skal ha et rådgiveransvar for deltakere i voksenopplæringen er ikke et spørsmål som kan besvares innenfor rammen av "Krafttaket". Diskusjonene om roller og ansvar som utprøvingen av minoritetsrådgivere har satt i gang, er likevel nyttige og etter vår oppfatning et viktig produkt i seg selv. Hvem kan og bør ivareta det behovet for individuell tilrettelegging og veiledning som i alle fall deler av deltakerne har behov for? Skal minoritetsrådgivere ha en plass ved skolen er det mye som tyder på at rollen bør gjøres tydeligere enn i dag. Rådgivning er et eget fag, og det krever investeringer i kompetanse og kapasitet på et annet nivå enn det som ligger i Krafttaket. I praksis vil individuell oppfølging og rådgivning av deltakere handle om veiledning, men også mye om å sørge for at ulike etater stiller med et nødvendig tilbud til deltakerne, for eksempel slik programrådgiverrollen ofte fungerer innenfor introduksjonsprogrammet for flykt-

ninger. Det er utvilsomt krevende å orientere seg om rettigheter, muligheter og plikter i offentlige etater som utdanningssystem, innvandringsbyråkrati, helsevesen og NAV. Personer som deltar i introduksjonsordningen, har krav på bistand til dette av sin programrådgiver. Rådgivningsbehovet kan være like stort hos andre innvandrere. I hvilken grad de får det virker mer tilfeldig.

Deltakerfaddere – tiltak 14

Tiltaket ”deltakerfadder” har som mål ”å skolere ressurspersoner til å veilede nyankomne innvandrere med lite kjennskap til norsk språk og kultur”. Fadderne kan gjerne være nåværende eller tidligere deltakere med et visst nivå på norskferdighetene, og de kan gis en viss kompensasjon for arbeidet de gjør. Slik beskrives tiltaket i Utdanningsetatens egne dokumenter. Tiltaket er plassert under satsingens hovedmål 3: tiltak for økt gjennomstrømming og fullføring, og er prøvet ut i ulik grad på de tre skolene vi har besøkt. I retningslinjene for tiltaket presiseres det videre at hvert enkelt senter kan utvikle sin modell innenfor denne rammen, også i retning av mentorer og rollemodeller, men at de bør fungere økonomisk også etter at prosjektperioden er over.

Som nevnt innledningsvis er ikke dette et av de tiltakene vi vil bruke mye tid på i evalueringen. Vi adresserte likevel tiltaket under de innledende skolebesøkene fordi det i flere tilfeller var tett koblet opp mot minoritetsrådgiverne og leksehjelpen. Leseren gjøres imidlertid oppmerksom på at vi verken har intervjuet ”faddere” eller de som har benyttet seg av muligheten til å knyttes opp mot en fadder. Grunnlaget for våre kommentarer er derfor av generell art og kun basert på kvalitative intervjuer med de som har vært ansvarlige for å prøve ut tiltaket og deres skriftlige vurderinger (der slike fantes på tidspunktet for utgivelse av dette arbeidsnotatet)

Skullerud.

Ved Skullerud er det gjennomført en egen evaluering av forsøket med deltakerfaddere basert på uformelle intervjuer med deltakere og et eget evalueringsskjema. Konklusjonen er i korte trekk, at *”Det er ikke behov for en deltakerfadderordning (...) fordi et uformelt hjelpesystem allerede fungerer i praksis ved Oslo VO Skullerud.”* Skolen har i følge evalueringen andre møteplasser, spesielt kantinen, som fungerer. Samtidig påpekes det at Skullerud er en relativt liten skole og at behovet for deltakerfadder kanskje er noe mindre her enn andre steder. Etter vår vurdering er det arbeidet seriøst med å teste ut ordningen med deltakerfaddere og konklusjonen som er trukket virker etter vår oppfatning rimelig. Den overordnede ideen om oppfølging av deltakerne videreføres likevel i det videre arbeidet. Skolen har valgt å ikke gå videre med deltakerfaddere, men å arbeide videre med rollemodeller – personer som har lyktes og forteller om hvordan – og eventuelt mentorløsninger – der personer med lik yrkes eller utdanningserfaring, men ulik tid i Norge, kobles sammen.

Smedstua.

Smedstua startet opplæring av den første gruppen deltakerfaddere i juni 2009. I alt 23 faddere ble rekruttert og deltok på opplæring. Nærmere 40 personer meldte seg, men det viste seg at mange hadde misforstått brevet om deltakerfaddere som ble lagt ved skolens opptaksbrev og trodde det var snakk om lønnet arbeid. Skolens evaluering handler først og fremst om rekrutteringen og opplæringen av fadderne og peker på en generell utfordring – det er flere faddere enn deltakere med ønske om fadder. *”Evalueringen har også gjort klart for oss at deltakerfadderne våre har for lite å gjøre. Det har vist seg å være lettere å rekruttere faddere enn å nå ut med informasjon om deltakerfaddertilbudet til deltakere som kan ha behov for veiledning og informasjon i en oppstartsfasen.”* En annen erfaring var at informasjonsbrev om ordningen neppe er veien å gå for å rekruttere, men at lærerne og minoritetsrådgiverne kan formidle mer effektivt. Smedstua vil fortsette med deltakerfaddere, med noen justeringer, også i 2010. En slik justering er at en modell der en deltaker kobles til en fadder, erstattes med at hver fadder får ansvar for en gruppe elever.

Rosenhof.

Rosenhofs utprøving er basert på erfaringene fra Skullerud og Smedstua som startet opp tidligere med tiltaket. Rosenhof er en stor skole med høy gjennomstrømming av deltakere. Å rekruttere ved å sende påmeldingsskjema og informasjon til alle ble derfor vurdert som en dårlig tilpasning gitt skolens størrelse. Skolen valgte å knytte opplegget tett til klassene og spesielt til elever som ville være på skolen over tid (deltakere i introduksjonsprogram). En klasse er lært opp til å være elevguider, og deretter koblet til en ny klasse med deltakere i introduksjonsprogrammet. Koblingen gjøres på grunnlag av felles språk og det er derfor ikke alle som ønsker som får tilgang til en elevguide. Navnet er endret fra ”deltakerfadder” til ”elevguide” ut fra en vurdering om at dette virker mer intuitivt forståelig for deltakerne. Elevguidene læres opp og skal virke som formidlere.

Deltakerfadder – liv laga?

Tiltaket ”Deltakerfadder” er prøvet ut i ulik grad ved de tre skolene. Vår vurdering er at individuelle koblinger mellom enkelt deltakere kan være en vanskelig og sårbar modell som kan legge mye press på den enkelte fadder. Hvis skolene skal foreta slike koblinger, er skolen også ansvarlig for den situasjonen faddere kan havne i som følge av dette. Kontakten mellom deltaker og fadder kan bli intens og fadderens risikerer å havne i en situasjon der hun eller han føler seg presset til å bistå med oppgaver som ligger langt utenfor rammen av hva faddertilbudet var ment å være. Det er forståelig at slike situasjoner kan oppstå, når en deltaker i en vanskelig situasjon og med stort behov for hjelp får tilbud om en fadder som snakker bedre norsk og har noe mer erfaring i det norske apparatet. At faddere kan ende opp med denne type ansvar er likevel uheldig.

Skullerud har allerede konkludert med at individuelle deltakerfaddere ikke er veien å gå. Ved Rosenhof og Smedstua vil tiltaket videreføres også i 2010, men med noen justeringer der grupper av deltakere kobles sammen, ikke enkeltpersoner. Vårt inntrykk etter å ha snakket med de som er ansvarlige for å koordinere og lære opp deltakerfaddere er

at det foreløpig er uklart hva tiltaket vil bidra med i forhold til målet om økt gjennomføring. Intensjonen om å bidra til økt trivsel er god, men det kan diskuteres om deltakerfaddere er den beste veien dit. Å etablere og legge til rette for gode møteplasser på skolen der deltakerne kan oppholde seg også før og etter undervisningen, er trolig en god modell for å bedre det sosiale miljøet. Her kan både bibliotek, leksehjelp og ikke minst en god kantine fungere godt.

Leksehjelp – tiltak 11

I Krafttaket er det satt av i alt 2,5 millioner kroner til å organisere leksehjelp for deltakere i voksenopplæringen. Hensikten med tiltaket er å ”Øke læringstrykket, skape et stimulerende læringsmiljø og øke oppfølgingen av den enkelte deltaker”. Tiltaket er plassert under hovedmål 2: Økt kvalitet i norskopplæringen.

Leksehjelpen oppfattes fra de ansvarliges side som et populært tiltak blant deltakerne. Da tilbudet ble lansert skjedde det gjennom flere kanaler, mellom annet i form av besøk i klassene. Det har ikke vært vanskelig å rekruttere deltakere som ønsker leksehjelp. Tilbudet er stort sett tilrettelagt slik at de kan stikke innom enten før eller etter undervisningen. Hvem som tar på seg oppgaven som leksehjelper varierer, men det er ofte pensjonister og tidligere lærere som involverer seg. Ingen av skolene rapporterer om spesielle vansker med å rekruttere frivillige leksehjelpere innenfor de rammene som tilbudet har i dag. Det presiseres likevel at dersom tilbudet skal utvides vil dette være en oppgave som vil kreve mer ressurser.

Vi gjør oppmerksom på at dette er det tiltaket vi har brukt minst tid på, og at vi ikke har snakket med noen personer som har deltatt eller vurdert å delta i leksehjelpen. Dersom tilbudet skal utvides til å gjelde flere, er det rimelig å anta at det vil trekke ut noe mer ressurser i administrasjon og generere behov for flere lokaler å gjennomføre leksehjelpen/språkhjelpen i. Det er likevel vanskelig å se for seg at et slikt tilbud kan bli særlig kostnadskrevenende. En aktuell vei videre, er etter vår oppfatning å se noe mer på hvem det er som oppsøker leksehjelpen og i samarbeid med lærerne drøfte om det er enkelte grupper av deltakere som har behov for leksehjelp, men som ikke fanges opp av dagens modell. De deltakerne som i dag finner veien til leksehjelpen kjennetegnes gjerne ved at de har et visst driv. Kontakten med lærerne vil være viktig, slik at det blir så tydelige grenser som mulig mellom lærernes ansvarsområde og den rollen leksehjelperne kan tilby. I tillegg vil det være slik at rekruttering av leksehjelpere vil være mer tids- og kostnadskrevenende jo mer spesifikke behov for bistand deltakerne har. Dersom det blir aktuelt å utvide leksehjelpen er dette en faktor som må vurderes i tillegg til behov for egnede lokaler og en viss ressurs satt av til koordinering.

Avslutning

Fafos evaluering av arbeidet med Krafttak for norskopplæring er i en tidlig fase. Vi har lest gjennom og vurdert en del av det materialet som er produsert innenfor satsingen og vi har intervjuet noen av nøkkelaktørene ved den enkelte skole. I tillegg har vi startet arbeidet med å studere ett av tiltakene – minoritetsrådgiverne – i noe mer detalj, men her skal også andre aktører intervjues. Vi har dermed på ingen måte grunnlag for å felle dom, verken over satsingen samlet sett eller noen av de enkelttiltakene som satsingen består av. Arbeidsnotatet som foreligger her, er først og fremst skrevet som et utgangspunkt for diskusjon og for å tilbakeføre noen av våre første inntrykk til de som på ulikt vis er involvert i satsingen. Første inntrykk kan som kjent vise seg å dekke bare en del av virkeligheten. Vi ser derfor fram mot å gjennomføre flere intervjuer og innlemme flere aktører og deres perspektiver i det som til slutt skal munne ut i en mer samlet vurdering av satsingen høsten 2011.

Krafttak for norskopplæring – et første inntrykk

Fafo

Borggata 2B/Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-notat 2010:10
Bestillingsnummer 10106
ISSN 0804-5135